

اصول قانون اساسی

در تونظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل یکصد و هفتاد و سوم

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۸

تاریخ: ۱۳۹۶/۰۹/۲۳

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل یکصد و هفتاد و سوم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۹/۲۳

فهرست مطالب

۳.....	اصل یکصد و هفتاد و سوم.....
۳.....	۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی.....
۳.....	۱-۱. لایحه هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری.....
۵.....	۲-۱. طرح ایجاد دفاتر ارتباط مردم با نمایندگان مجلس شورای اسلامی....
	۳-۱. طرح قانونی ماده واحده غیرقابل تجدیدنظر بودن احکام صادره
	هیئت‌های هفت‌نفره و ستاد مرکزی آن در مورد اراضی کشت موقت در
۵.....	مراجع قضایی و ملغی شدن احکام صادره.....
	۴-۱. طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و
	الحاق یک ماده و یک تبصره به آن و اصلاح تبصره (۳) ماده (۳) قانون
۵.....	مقررات استخدامی و اداری سازمان بازرسی کل کشور.....
	۵-۱. لایحه اصلاح پاره‌ای از مواد قانون الزام شرکت‌ها و مؤسسات
۶.....	ترابری جاده‌ای به استفاده از صورت وضعیت مسافری و بارنامه.....
	۶-۱. طرح الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور.....
	۷-۱. طرح اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی
۷.....	کشور و انتخاب شهرداران.....
	۸-۱. طرح نظام صنفی کشور.....
	۹-۱. لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
۸.....	جمهوری اسلامی ایران.....
	۱۰-۱. لایحه دیوان عدالت اداری.....
	۱۱-۱. لایحه مدیریت خدمات کشوری.....
	۱۲-۱. طرح تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری.....
	۱۳-۱. لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران
۱۲.....	(۱۳۹۴-۱۳۹۰).....
	۱۴-۱. لایحه تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری.....

- ۱-۱۵. طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی
در برخی از شوراها، شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها..... ۱۵
- ۱-۱۶. طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور... ۱۵
- ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران ۱۶
- ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان ۱۶
- ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی ۱۶
- ۴-۱. درخواست نماینده ولی فقیه و سرپرست سازمان اوقاف و امور
خیریه نسبت به اعلام نظر فقهای شورای نگهبان در خصوص انصراف
قانون ملی شدن آب و توزیع عادلانه آب نسبت به منابع آب موقوفه..... ۱۶
- ۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۱۸
- ۵-۱. تذکر به رئیس جمهور پیرامون لزوم تطبیق کامل کلیه نهادها و
سازمان‌های دولتی با چارچوب مقرر در قانون اساسی، در جهت فراهم
شدن امکان نظارت دستگاه‌های نظارتی از جمله دیوان عدالت اداری بر
آنها و مشخص شدن حدود مداخلات و مسئولیت‌های هر یک از نهادها... ۱۸

اصل یکصد و هفتاد و سوم

مصوب ۱۳۶۸: به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آنها، دیوانی به نام «دیوان عدالت اداری» زیر نظر رئیس قوه قضائیه تأسیس می‌گردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می‌کند.

اصل سابق (مصوب ۱۳۵۸): به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آنها دیوانی به نام «دیوان عدالت اداری» زیر نظر شورای عالی قضایی تأسیس می‌گردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می‌کند.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱. نظر شماره ۱۰۵۴۱ مورخ ۱۳۶۲/۱۱/۶ و نظر شماره ۱۰۵۷۲ مورخ ۱۳۶۲/۱۱/۱۱
شورای نگهبان در خصوص لایحه هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری^(۱) مصوب ۱۳۶۲/۱۰/۷ کمیسیون مشترک کار و امور اداری و استخدامی و امور قضایی مجلس شورای اسلامی

۱-۱-۱- چون ظاهر تبصره ماده (۵) با توجه به ماده (۱۳) و (۱۴)، سلب حق مراجعه کسانی که به یکی از مجازات‌های غیرقابل پژوهش در هیئت‌های تجدیدنظر محکوم می‌شوند به دیوان عدالت اداری می‌باشد، با اصل ۱۷۳ قانون اساسی مغایر شناخته شد.^(۲)

۱. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «دادگاه‌های اداری» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲. ماده ۵- صلاحیت رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان با هیئت بدوی است. آرای این هیئت‌ها در صورتی که علیه متهم صادر شود و قابل تجدیدنظر باشد و ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ به متهم توسط وی درخواست تجدیدنظر نشود قطعی و با دستور وزیر یا بالاترین مقام اجرایی مؤسسه یا سازمان مربوط اجرا خواهد شد. هرگاه کارمند ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ رأی هیئت بدوی درخواست تجدیدنظر نماید هیئت تجدیدنظر مکلف به رسیدگی خواهد بود. آرای هیئت تجدیدنظر قطعی و لازم‌الاجراء می‌باشد.

تبصره- چنانچه مستخدم به حکم صادره توسط هیئت تجدیدنظر اعتراض داشته باشد می‌تواند به دیوان عدالت اداری شکایت کند.

→

ماده ۶- ...

ماده ۱۰- مجازات‌های اداری به ترتیب عبارتند از:

الف- اخطار کتبی بدون درج در پرونده استخدامی

ب- توبیخ کتبی با درج در پرونده استخدامی

ج- کسر حقوق و مزایا تا حداکثر یک سوم از یک ماه تا سه ماه

د- برکناری از خدمت از یک ماه تا یک سال

ه- ...

و- تنزل گروه یا هر عنوان مشابه دیگر و یا پایه یا هر دوی آنها تا حداکثر دو گروه و دو پایه

ز- تغییر محل خدمت از یک سال تا پنج سال.

تبصره- مجازات مقرر در این بند مانع از اختیار وزراء یا بالاترین مقام دستگاه دولتی در مورد انتقال مستخدم نخواهد بود.

ح- بازنشستگی در صورت داشتن حداقل (۲۰) سال خدمت بر اساس سنوات خدمت دولتی یا بازخرید خدمت در مورد افرادی که کمتر از بیست سال خدمت دارند با پرداخت (۴۵) روز حقوق در قبال هر سال خدمت دولتی تا ده سال و پرداخت یک ماه حقوق در قبال هر سال نسبت به مازاد ده سال خدمت. ط- بازنشستگی در صورت داشتن حداقل (۲۰) سال خدمت بر اساس سنوات خدمت دولتی با تقلیل یک گروه.

ماده ۱۳- منحصراً مجازات‌های بند (ز)، (ح) و (ط) قابل پژوهش در هیئت تجدیدنظر می‌باشد.

ماده ۱۴- وزراء و بالاترین مقام دستگاه‌های دولتی می‌توانند مجازات‌های بندهای (الف)، (ب)، (ج)، (د) و (و) را رأساً و بدون مراجعه به هیئت‌های بدوی و تجدیدنظر در مورد کارمندان متخلف اعمال نمایند و اختیار اعمال مجازات‌های بندهای (الف)، (ب) را به معاونین خود و مدیران و رؤسای ادارات تابعه تفویض کنند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۲/۱۲/۹ کمیسیون مشترک کار و امور اداری و استخدامی و امور قضایی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۵- صلاحیت رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان با هیئت بدوی است. آرای این هیئت‌ها در صورتی که علیه متهم صادر شود و قابل تجدیدنظر باشد و ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ به متهم توسط وی درخواست تجدیدنظر نشود قطعی و با دستور وزیر یا بالاترین مقام اجرایی مؤسسه یا سازمان مربوط اجرا خواهد شد. هرگاه کارمند ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ رأی هیئت بدوی درخواست تجدیدنظر نماید هیئت تجدیدنظر مکلف به رسیدگی خواهد بود. آرای هیئت تجدیدنظر قطعی و لازم‌الاجراء می‌باشد.

تبصره- ابلاغ طبق قانون آیین دادرسی مدنی به عمل خواهد آمد.

ماده ۶- ...

ماده ۱۳- منحصراً مجازات‌های بندهای (ز)، (ح) و (ط) قابل پژوهش در هیئت تجدیدنظر می‌باشد.

ماده ۱۴- وزراء و بالاترین مقام دستگاه‌های دولتی می‌توانند مجازات‌های بندهای (الف)، (ب)، (ج)، (د) و (و) را رأساً و بدون مراجعه به هیئت‌های بدوی و تجدیدنظر در مورد کارمندان متخلف اعمال

←

۲-۱. نظر شماره ۹۴۸ مورخ ۱۳۶۸/۶/۲۶ شورای نگهبان در خصوص طرح ایجاد دفاتر ارتباط مردم با نمایندگان مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۶۸/۶/۲۱ مجلس شورای اسلامی

۱-۲-۱- نظر به اینکه به موجب اصل پنجاه و هفتم قانون اساسی قوای سه‌گانه مملکتی مستقل از یکدیگرند و نظر به اینکه موارد نظارت و مداخله قوه مقننه در قوه مجریه که از طریق مجلس شورای اسلامی اعمال می‌شود در اصول ۷۶، ۸۸، ۸۹ و ۹۰ قانون اساسی مشخص گردیده و نظر به اینکه سِمَت نمایندگی به موجب اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست، و چگونگی بازرسی و نظارت بر حُسن جریان امور در دستگاه‌های اجرایی و قضایی نیز مشخصاً و منحصرأ در برخی از اصول قانون اساسی از جمله اصول ۱۵۶، ۱۷۳، ۱۷۴ بیان شده است، ماده واحده به کیفیتی که تنظیم شده مغایر با قانون اساسی است.^(۱)

۳-۱. نظر شماره ۴۱۳۹ مورخ ۱۳۷۱/۱۰/۳۰ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی ماده واحده غیر قابل تجدیدنظر بودن احکام صادره هیئت‌های هفت نفره و ستاد مرکزی آن در مورد اراضی کشت موقت در مراجع قضایی و ملغی شدن احکام صادره^(۲) مصوب ۱۳۷۱/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی

۱-۳-۱- ماده واحده از این جهت که با بند (۱۴) از اصل سوم و اصول ۳۴، ۵۷، ۶۱، ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۷۳ قانون اساسی مغایر می‌باشد، به تأیید شورای نگهبان نرسید.^(۳)

۴-۱. نظر شماره ۷۵/۲۱/۰۴۴۹ مورخ ۱۳۷۵/۲/۲۶ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و الحاق یک ماده و یک

→

نمایند و اختیار اعمال مجازات‌های بندهای (الف)، (ب) را به معاونین خود و مدیران و رؤسای ادارات تابعه تفویض کنند.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۱۷-۱.

۲. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح ابطال احکام صادره دیوان عدالت اداری که برخلاف قانون کشت موقت مصوب ۱۳۶۵/۸/۸ و به نفع مالکین صادر گردیده است» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سوم، شماره ۱-۳۱-۱.

تبصره به آن مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ و اصلاح تبصره (۳) ماده (۳) قانون مقررات استخدامی و اداری سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۳/۲/۱۱،^(۱) مصوب ۱۳۷۵/۲/۵ مجلس شورای اسلامی

۱-۴-۱- تبصره ماده (۴)^(۲) در خصوص «شکایات»، مغایر اصل ۱۷۳ قانون اساسی

شناخته شد.

۵-۱. نظر شماره ۸۰/۲۱/۳۳۳۱ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح پاره‌ای از مواد قانون الزام شرکت‌ها و مؤسسات ترابری جاده‌ای به استفاده از صورت وضعیت مسافری و بارنامه مصوب ۱۳۶۸،^(۳) مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۴ مجلس شورای اسلامی

۱-۵-۱- در پاراگراف اول تبصره (۳) ماده (۲) (ماده ۵ قانون)، از این نظر که تصمیمات مذکوره را نسبت به قطع خدمات یک‌ماهه و یا لغو پروانه، قطعی دانسته و حق اعتراض برای متهم به قوه قضائیه قائل نشده است، خلاف اصول متعدد از جمله اصل ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.^(۴)

۱. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح اصلاح بعضی از مواد قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰/۷/۱۹ و قانون راجع به مقررات اداری و استخدامی سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۳/۲/۱۱» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲. ماده ۴- تبصره ذیل ماده (۲) این قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره- گزارش‌های بازرسی در ارتباط با آیین‌نامه و تصویب‌نامه و بخشنامه و دستورالعمل‌های صادره و شکایات اشخاص حقیقی و حقوقی که حاکی از تشخیص تخلف در موارد فوق‌الذکر باشد جهت رسیدگی و صدور رأی به دیوان عدالت اداری ارسال می‌گردد. رسیدگی به این‌گونه موارد به طور فوق‌العاده و خارج از نوبت خواهد بود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۵/۳/۶ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۴- تبصره ذیل ماده (۲) این قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره- گزارش‌های بازرسی در ارتباط با آیین‌نامه و تصویب‌نامه و بخشنامه و دستورالعمل‌های صادره و شکایات اشخاص حقیقی و حقوقی غیر دولتی که حاکی از تشخیص تخلف در موارد فوق‌الذکر باشد جهت رسیدگی و صدور رأی به دیوان عدالت اداری ارسال می‌گردد. رسیدگی به این‌گونه موارد به طور فوق‌العاده و خارج از نوبت خواهد بود.

۳. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «لایحه اصلاح قانون الزام شرکت‌ها و مؤسسات ترابری جاده‌ای به استفاده از صورت وضعیت مسافری و بارنامه» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل

۶-۱. نظر شماره ۸۱/۳۰/۲۰۰ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲ شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق یک ماده به قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱،^(۱) مصوب ۱۳۸۱/۱/۲۱ مجلس شورای اسلامی

۱-۶-۱- معتبر بودن گزارشات مذکور در تبصره (۲) ماده (۸)^(۲) برای مراجع قضایی و دستگاه‌های نظارتی مقرر در قانون اساسی، خلاف اصول ۱۵۶، ۱۷۳، و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۷-۱. نظر شماره ۸۱/۳۰/۱۸۲۰ مورخ ۱۳۸۱/۸/۱۵ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، مصوب ۱۳۸۱/۷/۱۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۷-۱- در تبصره (۲) ماده (۸۲) موضوع ماده (۶۱) مصوبه،^(۳) انحصار مراجعه به دیوان عدالت اداری و حصر در رسیدگی شکلی توسط این دیوان، مغایر اصول ۳۴، ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۷۰ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۸-۱. نظر شماره ۸۲/۳۰/۶۴۲۱ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۴ شورای نگهبان در خصوص طرح نظام صنفی کشور^(۴) مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹ مجلس شورای اسلامی

۱-۸-۱- تبصره ماده (۲)^(۵) از این جهت که تشخیص هیئت مذکور را لازم‌الاتباع دانسته، مغایر با اصول ۶۰ و ۱۳۸ قانون اساسی شناخته شد. همچنین اطلاق آن شامل مواردی مربوط به وظایف مجلس شورای اسلامی و محاکم و دیوان عدالت اداری نیز

→

سی و چهارم، شماره ۱-۱۴-۱.

۱. گفتنی است این طرح، ابتدا با عنوان «طرح الحاق یک ماده و تبصره به قانون دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۶۱» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و ششم، شماره ۱-۳۶-۱.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی و چهارم، شماره ۱-۱۵-۲.

۴. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح نظام صنفی» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۵. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل هشتاد و پنجم، شماره ۱-۸۷-۱.

می‌گردد، مغایر اصول ۸۵، ۱۵۶ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۹-۱. نظر شماره ۸۳/۳۰/۷۴۶۶ مورخ ۱۳۸۳/۳/۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی

۱-۹-۱- ماده (۱۶۱)^(۱) از این نظر که موجب خلط وظایف قوای سه‌گانه و نقض وظایفی است که طبق قانون اساسی بر عهده نهادهای غیر وابسته به قوه مجریه گذاشته شده است، مغایر اصول ۵۴، ۵۵ و ۵۷ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۰-۱. نظر شماره ۸۴/۳۰/۱۴۳۰۶ مورخ ۱۳۸۴/۱۰/۱۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۴/۹/۲۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۱۰-۱- ماده (۱)^(۲) از این نظر که شمول عبارت ذکرشده اعم از اصل ۱۷۳ قانون اساسی است، به لحاظ توسعه آن به بیش از موارد مذکور، مغایر این اصل شناخته شد.

۱-۱۰-۲- اطلاق بندهای (۱)، (۳)، (۴)، (۵) و (۶) ماده (۱۳)^(۳)، چون شامل

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۳-۱.

۲. ماده ۱- در اجرای اصل یکصد و هفتاد و سوم (۱۷۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین و ادارات و آیین‌نامه‌های خلاف قانون یا شرع یا خارج از حدود اختیارات مقام تصویب‌کننده، دیوان عدالت اداری زیر نظر رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌شود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۵/۱/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

در سطر بالا بعد از عبارت «و آیین‌نامه‌های» کلمه «دولتی» اضافه شد.

۳. ماده ۱۳- حدود صلاحیت و اختیارات شعب دیوان به قرار ذیل است:

۱- رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی نسبت به اقدامات و تصمیمات واحدهای اداری قوای سه‌گانه و نیروهای نظامی و انتظامی، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، شهرداری‌ها، نهادها و مؤسسات عمومی احصاء‌شده در «قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی و اصلاحات بعدی آن».

۲- رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی نسبت به اقدامات و تصمیمات و آراء قطعی مراجع اختصاصی اداری اعم از هیئت‌ها و شوراها و کمیسیون‌ها و دادگاه‌های اداری و انتظامی و کمیته‌های انضباطی و نظایر آنها، از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آن.

→

۳- رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات قضات، اعضای هیئت‌های علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، مشمولین «قانون استخدام کشوری» و سایر مستخدمین واحدها و مؤسسات مذکور در بند (۱) این ماده و همچنین مستخدمین مؤسساتی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام است اعم از لشکری و کشوری، نسبت به اقدامات و تصمیمات متخذة از سوی واحدها و مؤسسات مذکور، از حیث تضییع حقوق استخدامی.

۴- رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی نسبت به اقدامات و تصمیمات مأمورین واحدها و مؤسسات دولتی و عمومی مذکور در بندهای (۱)، (۲) و (۳) این ماده، صرفاً در رابطه با امور راجع به وظایف و مسئولیت‌های قانونی مربوط به آنان.

۵- رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی نسبت به خودداری واحدها و مؤسسات دولتی و عمومی و مراجع اختصاصی اداری و یا مأمورین آنها به شرح مذکور در بندهای قبلی این ماده، از انجام وظایف و مسئولیت‌های قانونی مربوطه که موجب تضییع حقوق آنان شده باشد.

۶- رسیدگی به شکایات راجع به تصمیمات و مصوبات و آرای قطعی دانشگاه آزاد اسلامی و سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی غیرانتفاعی به استثنای مواردی از قبیل ممیزی، ارزیابی علمی و نقل و انتقالات دانشجویی، هیئت‌های حل اختلاف قانون شوراهای اسلامی و سازمان‌های اداری حرفه‌ای از قبیل سازمان نظام پزشکی و سازمان نظام مهندسی.

تبصره ۱- ...

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۵/۱/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

[در خصوص بندهای (۱)، (۳)، (۴)، (۵) و (۶) ماده (۱۳)، اصلاحی از سوی مجلس انجام نشده است]

نظر شماره ۸۵/۳۰/۱۴۹۲۸ مورخ ۱۳۸۵/۱/۲۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵/۱/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

ایراد بند (۲) شورای نگهبان در مورد بندهای (۱)، (۳)، (۴) و (۵) ماده (۱۳) و نیز بند (۶) این ماده، علی‌رغم اصلاح به عمل آمده کماکان به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۵/۳/۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

- بند (۱) ماده (۱۳) عیناً به تصویب رسید.

- بند (۳) ماده (۱۳) عیناً به تصویب رسید.

- بند (۴) ماده (۱۳) عیناً به تصویب رسید.

- بند (۵) ماده (۱۳) عیناً به تصویب رسید.

- بند (۶) ماده (۱۳) عیناً به تصویب رسید.

نظر شماره ۸۵/۳۰/۱۵۸۸۴ مورخ ۱۳۸۵/۴/۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵/۳/۹ مجلس شورای اسلامی:

... در سایر موارد که اصلاح به عمل نیامده، اشکال قبلی شورا کماکان به قوت خود باقی است.

با عنایت به اظهار نظر شماره ۸۵/۳۰/۱۵۸۸۴ مورخ ۱۳۸۵/۴/۱ شورای نگهبان نسبت به این مصوبه و با توجه به اصرار مجلس بر مصوبه خویش، این مصوبه به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد.

مصوبه مورخ ۱۳۸۵/۹/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام:

←

اقدامات و تصمیمات واحدهای عمومی غیردولتی نیز می‌شوند، مغایر اصل ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۰-۳- ماده (۱۵) و تبصره آن^(۱) از جهت توسعه صلاحیت دیوان عدالت

→

ماده (۱۱) قانون دیوان عدالت اداری مصوب یکشنبه چهارم بهمن‌ماه یک‌هزار و سیصد و شصت مجلس شورای اسلامی (قانون فعلی) به استثنای بند (پ) جزء یک آن، با اصلاحاتی به شرح زیر جایگزین ماده (۱۳) مصوبه مورخ ۱۳۸۵/۳/۹ مجلس شورای اسلامی می‌گردد.

صلاحیت و حدود اختیارات دیوان به قرار زیر است:

۱- رسیدگی به شکایات و تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی از:

الف- تصمیمات و اقدامات واحدهای دولتی اعم از وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها و تشکیلات و نهادهای انقلابی و مؤسسات وابسته به آنها.

ب- تصمیمات و اقدامات مأمورین واحدهای مذکور در بند (الف) در امور راجع به وظایف آنها.

۲- رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء و تصمیمات قطعی دادگاه‌های اداری، هیئت‌های بازرسی و کمیسیون‌هایی مانند کمیسیون‌های مالیاتی، شورای کارگاه، هیئت حل اختلاف کارگر و کارفرما، کمیسیون موضوع ماده (۱۰۰) قانون شهرداری‌ها، کمیسیون موضوع ماده (۵۶) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و منابع طبیعی و اصلاحات بعدی آن منحصرأ از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها.

۳- رسیدگی به شکایات قضات و مشمولین قانون استخدام کشوری و سایر مستخدمین واحدها و مؤسسات مذکور در بند یک و مستخدمین مؤسساتی که شمول این قانون نسبت به آنها محتاج ذکر نام است اعم از لشکری و کشوری از حیث تضییع حقوق استخدامی.

تبصره ۱- تعیین میزان خسارت وارده از ناحیه مؤسسات و اشخاص مذکور در بندهای یک و دو این ماده پس از تصدیق دیوان به عهده دادگاه عمومی است.

تبصره ۲- تصمیمات و آراء دادگاه‌های و سایر مراجع قضایی دادگستری و نظامی و دادگاه‌های انتظامی قضات دادگستری و نیروهای مسلح قابل شکایت در دیوان عدالت اداری نمی‌باشد.

۱. ماده ۱۵- در صورتی که شاکی مدعی ورود خسارتی از ناحیه اشخاص یا مراجع مذکور در ماده (۱۳) گردد و دیوان صلاحیت رسیدگی به اصل شکایت را داشته باشد، شعبه دیوان پس از بررسی دلایل طرفین و احراز ورود خسارت، میزان خسارت را مشخص نموده و حکم به جبران آن صادر می‌نماید.

تبصره- شعب دیوان در رسیدگی به این موارد در حکم شعب حقوقی دادگستری می‌باشند و تشریفات رسیدگی در این قسمت از قبیل هزینه دادرسی و شرایط تجدیدنظرخواهی از سوی ذی‌نفع، مطابق مقررات قانون آیین دادرسی مدنی می‌باشد. شعب تشخیص نیز در رسیدگی به تجدیدنظرخواهی موضوع این ماده حسب مورد، در حکم شعب تجدیدنظر استان یا شعب دیوان عالی کشور می‌باشند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۵/۱/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۱۵) حذف گردید.

اداری، مغایر اصل ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.
۱-۱۰-۴- بند (۱) ماده (۲۰)^(۱) بر اساس اشکال ماده (۱)، به جهت توسعه

۱. ماده ۲۰- حدود صلاحیت و اختیارات هیئت عمومی دیوان به شرح زیر است:

۱- رسیدگی به اعتراض اشخاص حقیقی یا حقوقی نسبت به تصویب نامه‌ها، آیین نامه‌ها و تصمیمات اداری و سایر مقررات و نظامنامه‌های صادره از قوای سه گانه، نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی از حیث مخالفت مدلول آنها با احکام شرع و یا مغایرت آنها با قانون اساسی یا عادی و یا خارج بودن آنها از حدود اختیارات مرجع تصویب کننده.

۲- ...

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۵/۱/۱۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

- در سطر بالا بعد از عبارت «تصمیمات اداری»، عبارت «و سایر مقررات و نظامنامه‌های» حذف گردید.
- تبصره زیر به ماده (۲۰) الحاق گردید:

تبصره- رسیدگی به تصمیمات قضایی قوه قضائیه و مصوبات و تصمیمات شورای نگهبان قانون اساسی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، مجلس خبرگان، شورای عالی امنیت ملی و شورای عالی انقلاب فرهنگی از شمول این ماده خارج است.

نظر شماره ۸۵/۳۰/۱۴۹۲۸ مورخ ۱۳۸۵/۱/۲۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵/۱/۱۵ مجلس شورای اسلامی:

ایراد بند (۵) شورای نگهبان در مورد بند (۱) ماده (۲۰)، علی‌رغم اضافه شدن تبصره، کماکان به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۸۵/۳/۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۲۰) عیناً به تصویب رسید.

نظر شماره ۸۵/۳۰/۱۵۸۸۴ مورخ ۱۳۸۵/۴/۱ شورای نگهبان در خصوص لایحه دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵/۳/۹ مجلس شورای اسلامی:

... در سایر موارد که اصلاح به عمل نیامده، اشکال قبلی شورا کماکان به قوت خود باقی است.

با عنایت به اظهار نظر شماره ۸۵/۳۰/۱۵۸۸۴ مورخ ۱۳۸۵/۴/۱ شورای نگهبان نسبت به این مصوبه و با توجه به اصرار مجلس بر مصوبه خویش، این مصوبه به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد.

مصوبه مورخ ۱۳۸۵/۹/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام:

بند (پ) جزء یک ماده (۱۱) قانون فعلی دیوان عدالت اداری به شرح ذیل جایگزین بند (۱) ماده (۲۰) مصوبه مورخ ۱۳۸۵/۳/۹ مجلس شورای اسلامی می‌گردد.

رسیدگی به شکایات و تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی و حقوقی از: آیین نامه‌ها و سایر نظامات و مقررات دولتی و شهرداری‌ها از حیث مخالفت مدلول آنها با قانون و احقاق حقوق اشخاص در مواردی که تصمیمات یا اقدامات یا مقررات مذکور به علت برخلاف قانون بودن آن و یا عدم صلاحیت مرجع مربوط یا تجاوز یا سوء استفاده از اختیارات یا تخلف در اجرای قوانین و مقررات یا خودداری از انجام وظایفی که موجب تضییع حقوق اشخاص می‌شود.

تصویب نامه‌ها و آیین نامه‌ها به قوای دیگر غیر از قوه مجریه و نیز تسری آن به مؤسسات عمومی غیر دولتی، مغایر اصل ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱۱-۱. نظر شماره ۸۵/۳۰/۲۰۷۴۹ مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۱۳ شورای نگهبان در خصوص لایحه مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۵/۱۰/۱۳ کمیسیون مشترک رسیدگی به لایحه مدیریت خدمات کشوری مجلس شورای اسلامی

۱-۱۱-۱- تبصره (۲) ماده (۹۵)،^(۱) مغایر اصول ۳۴ و ۱۷۳ قانون اساسی است.
۱-۱۱-۲- قسمت اخیر ماده (۹۶)^(۲) که اثبات اهمال را بدون حکم محکمه احرار شده تلقی و برای آن مجازات تعیین نموده است، مغایر اصول ۳۴ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱۲-۱. نظر شماره ۸۹/۳۰/۳۸۰۳۶ مورخ ۱۳۸۹/۲/۴ شورای نگهبان در خصوص طرح تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری^(۳) مصوب ۱۳۸۹/۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۱۲-۱- اطلاق تبصره (۵) ماده واحده^(۴) که شامل اختلافات اشخاص علیه یکدیگر و دولت علیه اشخاص نیز می‌گردد، مغایر اصول ۱۵۶، ۱۵۹ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱۳-۱. نظر شماره ۸۹/۳۰/۴۰۹۶۸ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)،^(۵) مصوب ۱۳۸۹/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی و چهارم، شماره ۱-۱۸-۱.
۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل سی و چهارم، شماره ۱-۱۸-۲.
۳. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح تعیین تکلیف چاه‌های آب قدیمی فاقد پروانه بهره‌برداری» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.
۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و ششم، شماره ۱-۶۲-۱.
۵. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «لایحه برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۹-۱۳۹۳)» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۱-۱۳-۱- در ماده (۱۹۶)،^(۱) تشکیل شورای دستگاه‌های نظارتی کشور، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۴-۱. نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۲۴۳۱ مورخ ۱۳۹۰/۳/۴ و نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۳۲۱۳ مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۰/۱/۳۰ کمیسیون قضایی و حقوقی^(۲) مجلس شورای اسلامی و مصوب ۱۳۹۰/۵/۲ مجلس شورای اسلامی

۱-۱۴-۱- در جزء‌های (۱) و (۲) بند (۱) ماده (۱۰)،^(۳) اطلاق عبارت «مؤسسات

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۴-۱.

۲. گفتنی است این لایحه ابتدا طبق اصل ۸۵ قانون اساسی به تصویب کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی رسید و مجلس با اجرای آزمایشی آن به مدت سه سال موافقت نمود، لیکن این مصوبه از طرف شورای نگهبان با ایراد اصل ۸۵ قانون اساسی مواجه گردید که بر همین اساس، این لایحه با طرح در صحن علنی مجلس در تاریخ ۱۳۹۰/۸/۸ به تصویب نمایندگان مجلس رسید.

۳. ماده ۱۰- صلاحیت و حدود اختیارات دیوان به قرار زیر است:

۱- رسیدگی به شکایات و تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی از:

الف- تصمیمات و اقدامات واحدهای دولتی اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و کلیه مؤسسات وابسته به آنها و سایر دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است.

ب- تصمیمات و اقدامات مأموران واحدهای مذکور در بند (الف) در اموری که راجع به وظایف آنها است.

۲- رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء و تصمیمات قطعی هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و کمیسیون‌هایی مانند کمیسیون‌های مالیاتی، هیئت حل اختلاف کارگر و کارفرما، کمیسیون موضوع ماده (۱۰۰) قانون شهرداری‌ها از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها

۳- رسیدگی به شکایات مشمولان قانون مدیریت خدمات کشوری و سایر مستخدمان، نهادها و مؤسسات مذکور در ماده (۱۱۷) قانون فوق‌الذکر و مستخدمان مؤسساتی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام است اعم از لشکری و کشوری از حیث تضییع حقوق استخدامی.

تبصره ۱- تعیین میزان خسارات وارده از ناحیه مؤسسات و اشخاص مذکور در بندهای (۱) و (۲) این ماده پس از احراز تخلف ضمن صدور رأی در دیوان با دادگاه عمومی است.

تبصره ۲- تصمیمات و آراء دادگاه‌ها و سایر مراجع قضایی دادگستری و سازمان قضایی نیروهای مسلح و دادگاه‌های انتظامی قضات دادگستری قابل شکایت در دیوان عدالت اداری نیست.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۹۰/۸/۸ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

→

بند (۱) ماده (۱۰) به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

۱- رسیدگی به شکایات و تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی از:

الف- تصمیمات و اقدامات دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸

ب- تصمیمات و اقدامات مأموران دستگاه‌های اجرایی مذکور در بند (الف) راجع به وظایف آنها.

نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۴۴۷۷ مورخ ۱۳۹۰/۸/۱۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۰/۸/۸ مجلس شورای اسلامی:

علی‌رغم اصلاح به عمل آمده، ایراد بند (۳) قبلی این شورا [= ایراد مذکور در بند شماره ۱-۱۴-۱ فوق‌الذکر] در خصوص جزءهای (۱) و (۲) بند (۱) ماده (۱۰)، کماکان به قوت خود باقی است.

مصوبه اصلاحی مورخ ۱۳۹۰/۹/۲۲ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

مجلس بر مصوبه قبلی خود در مورد بند (۱) ماده (۱۰) اصرار نمود.

نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۴۹۶۵ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۷ شورای نگهبان در خصوص لایحه تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۰/۹/۲۲ مجلس شورای اسلامی:

ایرادات قبلی این شورا، کماکان به قوت خود باقی است.

با عنایت به اظهار نظر شماره ۹۰/۳۰/۴۴۹۶۵ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۷ شورای نگهبان نسبت به این مصوبه و با توجه به اصرار مجلس بر مصوبه خویش، این مصوبه به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد.

مصوبه مورخ ۱۳۹۲/۳/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام:

ماده (۱۳) قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵/۹/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام، با اصلاحاتی به شرح ذیل به عنوان ماده (۱۰)، جایگزین مصوبه مجلس گردید:

ماده ۱۰- صلاحیت و حدود اختیارات دیوان به قرار زیر است:

۱- رسیدگی به شکایات و تظلمات اشخاص حقیقی یا حقوقی از:

الف- تصمیمات و اقدامات واحدهای دولتی اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی، شهرداری‌ها و سازمان تأمین اجتماعی و تشکیلات و نهادهای انقلابی و مؤسسات وابسته به آنها

ب- تصمیمات و اقدامات مأموران واحدهای مذکور در بند (الف) در امور راجع به وظایف آنها

۲- رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آراء و تصمیمات قطعی هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و کمیسیون‌هایی مانند کمیسیون‌های مالیاتی، هیئت‌های حل اختلاف کارگر و کارفرما، کمیسیون موضوع ماده (۱۰۰) قانون شهرداری‌ها منحصرأ از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها

۳- رسیدگی به شکایات قضات و مشمولین قانون مدیریت خدمات کشوری و سایر مستخدمان واحدها و مؤسسات مذکور در بند (۱) و مستخدمان مؤسساتی که شمول این قانون بر آنها محتاج ذکر نام است اعم از لشکری و کشوری از حیث تضییع حقوق استخدامی

تبصره ۱- تعیین میزان خسارت وارده از ناحیه مؤسسات و اشخاص مذکور در بندهای (۱) و (۲) این ماده پس از صدور رأی در دیوان بر وقوع تخلف با دادگاه عمومی است.

تبصره ۲- تصمیمات و آراء دادگاه‌ها و سایر مراجع قضایی دادگستری و نظامی و دادگاه‌های انتظامی قضات دادگستری و نیروهای مسلح قابل شکایت در دیوان عدالت اداری نمی‌باشد.

و نهادهای عمومی غیردولتی و کلیه مؤسسات وابسته به آنها و سایر دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است» نسبت به مواردی که شامل دستگاه‌های غیردولتی می‌شود، مغایر اصل ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۴-۲- ماده (۶۲)^(۱) علاوه بر وجود همان ایراد قبلی این شورا موضوع نامه شماره ۸۹/۳۰/۴۱۲۳۰ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۲۸،^(۲) مغایر اصول ۵۷، ۱۷۰ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۴-۳- ماده (۶۳)^(۳) علاوه بر وجود همان ایراد قبلی این شورا موضوع نامه شماره ۸۹/۳۰/۴۱۲۳۰ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۲۸،^(۴) مغایر اصول ۱۷۰ و ۱۷۳ قانون اساسی شناخته شد.

۱۵-۱. نظر شماره ۹۲/۳۰/۵۲۰۹۲ مورخ ۱۳۹۲/۸/۵ شورای نگهبان در خصوص طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی از شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها^(۵) مصوب ۱۳۹۲/۷/۱۷ مجلس شورای اسلامی
۱-۱۵-۱- در ماده (۷)،^(۶) تشکیل شورای دستگاه‌های نظارتی، همان‌طور که قبلاً از جمله در خصوص ماده (۱۹۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اعلام گردیده، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷، ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱۶-۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ شورای نگهبان در خصوص

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۹۲-۱.
۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل هشتاد و پنجم، شماره ۱-۱۴۰-۱.
۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و هفتم، شماره ۱-۴-۲.
۴. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل هشتاد و پنجم، شماره ۱-۱۴۰-۱.
۵. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح اصلاح قوانین نحوه معرفی، انتخاب و فعالیت ناظرین و ساماندهی امور نظارتی مجلس شورای اسلامی» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.
۶. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۵-۱.

طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور^(۱) مصوب ۱۳۹۳/۲/۱۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۱۶- در بند (ب) ماده (۱۱) اصلاحی موضوع ماده (۹)،^(۲) واگذاری ایجاد هماهنگی‌های لازم، مستمر و منظم به سازمان بازرسی کل کشور، همان‌طور که قبلاً در موارد مشابه از جمله در خصوص ماده (۷) طرح عضویت و لغو عضویت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در برخی از شوراهای عالی، شوراها، مجامع و سایر هیئت‌ها و ماده (۱۹۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اعلام گردیده، مغایر اصول ۵۴، ۵۵، ۵۷، ۶۰، ۷۶، ۸۷ و ۹۰ و بند (۳) اصل ۱۵۶ و اصول ۱۶۱، ۱۷۳ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۴-۱. نظر شماره ۷۷۷ مورخ ۱۳۷۴/۶/۱۱ شورای نگهبان در پاسخ به درخواست نماینده ولی فقیه و سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه نسبت به اعلام نظر فقهای شورای نگهبان در خصوص انصراف قانون ملی شدن آب و توزیع عادلانه آب نسبت به منابع آب موقوفه

شماره: ۴۱۸/۴۱۰

تاریخ: ۱۳۷۴/۴/۲۰

حضرت آیت‌الله جنتی

دبیر محترم شورای نگهبان

سلام علیکم

احتراماً همان‌طور که خاطر عالی و فقهای محترم شورای نگهبان مستحضر است در

۱. گفتنی است این طرح، ابتدا با عنوان «طرح دائمی شدن قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۸۷» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و چهارم، شماره ۱-۶-۱.

رژیم گذشته در مورد منابع آب‌های زیرزمینی، قانون ملی شدن آب تصویب شد و پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز قانون توزیع عادلانه آب به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. از طرف دیگر وقف‌نامه‌های متعددی از دیرباز توسط اشخاص خیر و نیکوکار باقی مانده که منابع مختلف آب را از قبیل قنوات و چاه و چشمه‌سار برای امور عام‌المنفعه و خیریه وقف نموده‌اند و در سنوات متمادی از این منابع در جهت اجرای نیات واقفین استفاده شده و می‌شود، با آنکه در قوانین مذکور صراحتاً از موقوفات نام برده نشده و ظاهراً این مقررات، منصرف از موقوفات است و تنها شامل منابع آب متعلق به اشخاص می‌شود ولی وزارت محترم نیرو متأسفانه به نامه‌ها و مکاتبات فی‌مابین توجه لازم مبذول نداشته و تا کنون تفاوت وقف و ملک را ملحوظ نداشته‌اند و به‌خصوص به این مطلب اساسی نیز عطف توجه نمی‌نمایند که پس از پیروزی انقلاب اسلامی قانون ابطال اسناد و فروش رقبات، آب و اراضی موقوفه که در دو نوبت یعنی ۶۳/۱/۲۸ و ۱۳۷۱/۱۱/۲۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای محترم نگهبان رسیده است، در این جهت تدوین و تصویب و اجراء شده که منابع آب موقوفه نیز کماکان در وقفیت باقی بوده و طبق مفاد وقف‌نامه‌ها و سیره جاریه نسبت به آنها عمل شود و ماده (۱۳) آیین‌نامه اجرایی این قانون نیز در همین راستا به تصویب رسیده است.

با عنایت به اینکه اگر قرار باشد مقررات مربوط به منابع آب خصوصی نسبت به منابع آب موقوفه به صورت واحد و بدون در نظر گرفتن تفاوت وقف و ملک، تسری داده شود مفاد وقف‌نامه‌های مربوط به منابع آب عملاً فاقد اثر شده و بدون هیچ‌گونه جهت و وجهه شرعی موجبات از میان رفتن این‌گونه موقوفات را فراهم می‌سازد، لازم دید مراتب را به استحضار جناب‌عالی برساند تا بررسی فقهای محترم شورای نگهبان در خصوص انصراف قانون ملی شدن آب و توزیع عادلانه آب نسبت به منابع آب موقوفه اعلام نظر و نتیجه را به این سازمان ابلاغ فرمایند.

سید مهدی امام جمارانی

نماینده ولی فقیه و سرپرست

سازمان اوقاف و امور خیریه

شماره: ۷۷۷

تاریخ: ۱۳۷۴/۶/۱۱

نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه

با سلام

عطف به نامه شماره ۴۱۰/۴۱۸ مورخ ۱۳۷۴/۴/۲۰ اشعار می‌دارد:

«مشمول و عدم مشمول قانون ملی شدن آب و توزیع عادلانه آب به تفسیر قانون عادی مربوط می‌شود که به استناد اصل ۷۳ قانون اساسی در صلاحیت مجلس شورای اسلامی است و چنانچه به ماده (۱۳) آیین‌نامه استنادی ایرادی داشته باشند از طریق دیوان عدالت اداری اقدام خواهند فرمود.»

قائم‌مقام دبیر شورای نگهبان

احمد علیزاده

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

۱-۵. تذکر شماره ... مورخ .../۹/۱۳۶۰^(۱) شورای نگهبان به رئیس جمهور پیرامون لزوم تطبیق کامل کلیه نهادها و سازمان‌های دولتی با چارچوب مقرر در قانون اساسی، در جهت فراهم شدن امکان نظارت دستگاه‌های نظارتی از جمله دیوان عدالت اداری بر آنها و مشخص شدن حدود مداخلات و مسئولیت‌های هر یک از نهادها

آذرماه ۱۳۶۰

حضرت حجت‌الاسلام آقای حاج سید علی خامنه‌ای رئیس محترم جمهوری

اسلامی ایران دامت افاضاته

با عرض سلام و مسئلت مزید توفیقات جناب‌عالی، نظر به مسئولیت خطیری که طبق اصل ۱۱۳ قانون اساسی، رئیس جمهوری اسلامی در اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط قوای سه‌گانه به عهده دارد و نظر به اهمیت و تأثیری که اجراء قانون اساسی و استقرار جمهوری اسلامی و جلب اعتماد عموم و آسیب‌ناپذیری نظام از خطرات احتمالی فعلی و مخصوصاً آینده دارد و با توجه به اینکه بیش از دو سال از تصویب قانون اساسی گذشته و هنوز جریان امور کشور خصوصاً تشکیلات قوه

۱. نظر مزبور، بدون شماره و بدون ذکر روز ارسال نظر، در مستندات مربوط ضبط شده است.

مجریه با قانون اساسی تطبیق کامل نیافته است، اینجانبان (اعضای شورای نگهبان) با جلب توجه جناب‌عالی به نکات ذیل انتظار داریم در اجرای اصول قانون اساسی بالخصوص اصولی که با قوه مجریه ارتباط دارد، که جناب‌عالی در رأس آن قرار دارید، اقدامات لازم را بفرمایید.

به نظر شورای نگهبان، قانون اساسی نقشه کلی و کل نقشه امور کشور است که کلیه نهادها و ارگان‌ها و بنیادها و سازمان‌ها و شوراها و ادارات و هر جریانی که معمولاً در اختیار حکومت‌ها و نظامات قرار دارد باید با قانون اساسی منطبق باشد و در همان محدوده‌ای که قانون اساسی تعیین کرده است شکل بگیرند و چنانچه در خارج از آن باشند، هرچند با دولت هماهنگی کنند، قانونی نخواهند بود. بنابراین در ارتباط با قوه مجریه و امور اجرایی، غیر از وزارتخانه‌ها و نهادهای مذکور در قانون اساسی، سازمان‌ها و نهادهایی که قبل از انقلاب وجود داشته یا بعد از انقلاب به وجود آمده باشند، در صورتی که از بودجه دولت استفاده می‌نمایند یا اموال عمومی را که از ید غاصبان استنقاذ^(۱) شده در اختیار دارند، باید یا حذف شوند و یا در صورت لزوم ادامه کار آنها یا به وزارتخانه‌ای که مناسب باشند ضمیمه شوند و یا اگر ضرورت دارد وزارتخانه‌ای برای آنها تأسیس گردد که به هر صورت، داخل در دولت و قوه مجریه و تشکیل وزارتخانه مستقل یا اداره وزارتخانه تحت ریاست رئیس جمهوری اسلامی باشند. در حال حاضر بسیاری از نارسایی‌ها و بلکه نگرانی‌ها و نارضایتی‌ها از عدم تمرکز نهادهای بعد از انقلاب در قانون اساسی و استقلال آنها از دولت و تشکیل ستادها و هیئت‌های اجرایی به صورت غیرقانونی است. البته این به آن معنی نیست که نهادهای انقلابی بد عمل کرده‌اند یا وجودشان در آینده و جزء تشکیلات کل قوه مجریه لازم نیست و یا اینکه افرادی که در رأس آنها قرار گرفته‌اند شایستگی لازم را ندارند، بلکه مقصود این است که هرکدام از این نهادها و سازمان‌ها که از برکت انقلاب اسلامی تأسیس شده‌اند با توجه به نقشی که در پیشبرد انقلاب داشته‌اند اصالت قانونی یافته و هم ادامه کار آنها تضمین شود و هم مستقیماً تحت نظر وزیر مربوط و دولت قرار بگیرند و در نهایت مثل سایر وزارتخانه‌ها و ادارات تابعه آنها مسئول

۱. استنقاذ: از دست کسی گرفتن، خلع ید نمودن.

مجلس شورای اسلامی باشند و احیاناً هم خودسرانه یا بدون ضابطه قانونی اقدام نشود و برای خودشان و مردم سردرگمی ایجاد نکنند و قانون اساسی معیار بازسازی کشور شود و همه نسبت به آن احساس مسئولیت و تعهد نمایند و بالاخره نظام جمهوری اسلامی مستحکم شده و در معرض تزلزل قرار نگیرد. بدیهی است نظری که آقای نخست‌وزیر اعلام کرده‌اند که جهت هماهنگ‌شدن نهادها با دولت معاونی معین نمایند، مفهومی وجود نهادهای اجرایی در خارج از دولت و قوه مجریه است و با قانون اساسی مغایرت دارد، مگر اینکه مقصود این باشد که معاون مذکور مطالعات لازم را برای حذف یا اثبات نهادها به صورت ادغام در وزارتخانه‌ها یا تأسیس وزارتخانه جدید و مستقل انجام دهد. سازمان‌هایی که تحت نظر نخست‌وزیر یا وزیر مشاور است نیز باید حذف شود و یا مستقلاً وزارتخانه‌ای پیدا کند و یا به صورت یکی از ادارات تابعه وزارتخانه‌ها درآید.

به نظر می‌رسد این نکات به وضوح از قانون اساسی استفاده می‌شود:

اولاً از اصل ۶۰ استفاده می‌شود، اعمال قوه مجریه از طریق رئیس جمهور و نخست‌وزیر و وزرا است. چنانچه یک سازمان یا نهاد مستقل باشد و از غیر این طریق وارد عملیات اجرایی شود با این اصل مغایرت دارد و چنانچه یک سازمان یا نهاد را نمی‌توان جزء سازمان ریاست جمهوری قرار داد، جزء سازمان نخست‌وزیری نیز قرار داده نمی‌شود و با مفهوم این در سازمان مغایرت دارد و مثل این است که سازمان خط آهن یا آبرسانی را ضمیمه وزارت دادگستری سازند. مفهوم اصل ۶۰ این است که در اعمال قوه مجریه، رئیس جمهور و نخست‌وزیر و وزرا به ترتیب دخالت دارند؛ رئیس جمهور با پیشنهاد نخست‌وزیر و تصویب وزرا و دستور اجرای قانون و سایر وظایف مقرر در قانون اساسی دخالت خود را اعمال می‌نمایند و نخست‌وزیر با پیشنهاد وزرا به رئیس جمهور و مجلس و انجام سایر وظایف مقرر در اعمال قوه مجریه دخالت می‌کند. ثانیاً از اصل ۱۳۴ استفاده می‌شود که نخست‌وزیر با همکاری وزیران، برنامه و خط مشی دولت را تعیین و قوانین را اجرا می‌نماید، بنابراین ضمیمه‌شدن یک نهاد یا سازمان به نخست‌وزیری و قرار گرفتن آن در تحت نظر مستقیم نخست‌وزیر بدون همکاری وزیران و بدون بودن آنها در جریان اجراء قانون، با اصل ۱۳۴ مغایرت دارد. ثالثاً در اصل ۸۸ پیش‌بینی شده که هر نماینده‌ای می‌تواند در هر مورد از وزیر

مسئول آن سؤال نماید و مسئله سؤال از نخست‌وزیر مطرح نیست و این پیش‌بینی برای این است که نماینده بتواند درباره تمام امور اجرایی از وزیر مسئول آن سؤال نماید، و اگر بنا باشد سازمان‌ها و نهادها مستقل باشند یا تحت نظر نخست‌وزیر یا در نخست‌وزیری ادغام و بخش مهم امور اجرایی بدون گذشتن از کانال وزرا به اجرا برسد، سؤال از این‌گونه امور برای نمایندگان امکان قانونی نخواهد داشت.

رباعاً از اصل ۱۳۳ استفاده می‌شود که مسئولین سازمان‌های مختلف و مستقل اجرایی و دولتی، وزرا می‌باشند و باید به تصویب رئیس جمهور معین و از مجلس رأی اعتماد بگیرند؛ در حالی که اگر سازمانی تحت نظر نخست‌وزیری قرار گرفت و مثلاً گفته شد سازمان اوقاف یا شورای عالی قضایی یا مخابرات تحت نظر نخست‌وزیری است، نخست‌وزیر بدون تصویب رئیس جمهور و رأی اعتماد مجلس برای آن رئیس معین خواهد نمود و بالاخره اگر این وضعیت را قانونی فرض کنیم باید ادغام بسیاری از وزارتخانه‌ها را در نخست‌وزیری قانونی بدانیم، در حالی که از اصول متعدد مبحث نخست‌وزیر و وزرا مثل اصل ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷ کاملاً معلوم می‌شود که نخست‌وزیر باید کارهای اجرایی را از طریق وزرا که حتی عزل و نصب یک نفر از آنها باید با تصویب رئیس جمهور باشد و برای وزیر جدید از مجلس رأی اعتماد بگیرد، انجام دهد. بدیهی است که اگر سازمانی حتی از نخست‌وزیری مستقل باشد به طریق اولی وضعیت مغایر با این اصول می‌باشد.

خامساً اصل ۱۴۱ نیز در تطبیق سازمان‌ها با قانون اساسی باید کاملاً ملاحظه و رعایت شود که اگر سازمانی بدون اینکه ضمیمه وزارتخانه‌ای شود تحت نظر وزیران وزارتخانه قرار بگیرد که شخص واحد وزیر و رئیس باشد، با این اصل ۱۴۱ مغایر می‌باشد و بنابراین حتی قراردادن سازمانی تحت نظر وزیر مشاور، مغایر با قانون اساسی است؛ زیرا اگر وزیر مشاور، شغل است با ریاست یک سازمان یا بیشتر، اشکال دو شغلی پیش می‌آید و اگر شغل نیست، چرا وزرای مشاور از بیت‌المال حقوق دریافت می‌نمایند.

در خاتمه با تذکر به این نکات و اعتماد به بینش و آگاهی جناب‌عالی، انتظار این است که ترتیبی داده شود که کلیه سازمان‌ها و نهادها و شوراها و انجمن‌ها با قانون اساسی تطبیق یابند تا همه سازمان‌ها در حد واحد تحت نظر وزرای مسئول قرار

گرفته و امکان نظارت مجلس بر همه امور فراهم شود و هم برای دیوان عدالت اداری و سازمان بازرسی کل کشور نیز طبق اصول ۱۷۳ و ۱۷۴ امکان رسیدگی به تظلمات در همه موارد و نظارت بر حسن جریان امور و اجراء صحیح قوانین فراهم باشد و حدود مداخلات و مسئولیت‌ها مشخص شود و ضمناً از این تاریخ به بعد هم از تأسیس سازمان‌ها و هیئت‌ها و شوراهای خارج از محدوده قانون اساسی و بدون مجوز قانونی جلوگیری به عمل آید. یقیناً با توجه به این نکات، بسیاری از مشکلات مهم و نارضایتی‌ها مرتفع شده و کشور در مسیر ثبات و قانونی شدن جریان‌ها گام‌های بیشتر و بلندتر خواهد داشت.

والله ولی التوفیق

والسلام علیکم و رحمت‌الله و برکاته

شماره: ۱۰۰۹/م

تاریخ: ۱۳۶۰/۹/۲۳

آیت‌الله آقای شیخ لطف‌الله صافی

نامه جناب‌عالی و حضرات حجج و آیات آقایان ربانی شیرازی، خزعلی، رضوانی و جناب آقای آراد درباره سرنوشت نهادها و سازمان‌های مستقل یا وابسته به نخست‌وزیری و وزارت مشاورت، و اظهار نظر در نحوه عمل منطبق با قانون اساسی نسبت به این دستگاه‌ها ملاحظه شد.

با سپاس از راهنمایی و تذکر آن ذوات محترم، نامه مزبور عیناً جهت بررسی و اظهار نظر به مشاوران و مسئولان ارائه شد. نتیجه تلواً به اطلاع حضرات خواهد رسید.

سید علی خامنه‌ای

رئیس جمهوری اسلامی ایران

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال وقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
را ایا تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزرگسازده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir